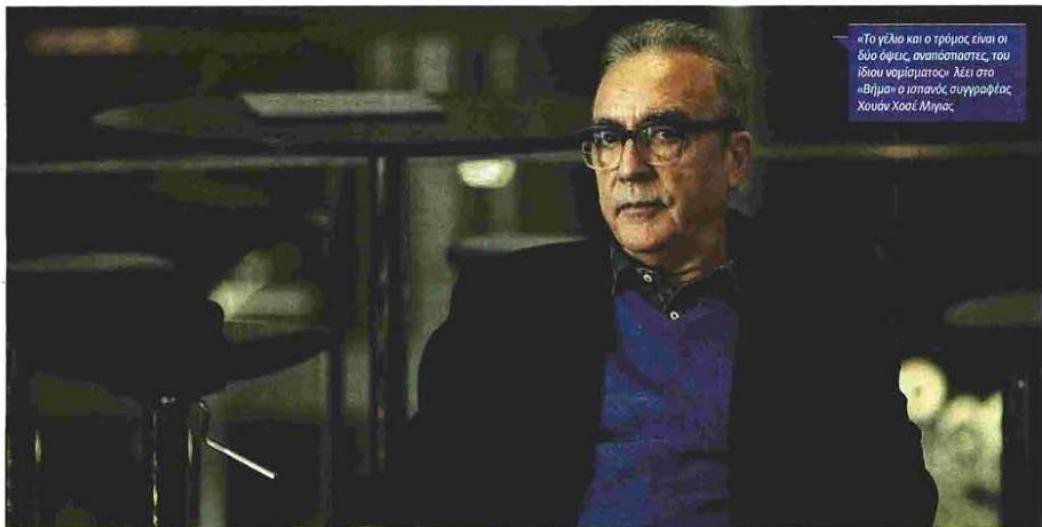

Χουάν Χοσέ Μιγιάς

«Το γέλιο και ο τρόμος είναι οι δύο θέματα, αναπόσπατες, του ίδιου νορίσματος λέει στο «Βίβλια» ο ισπανός συγγραφέας Χουάν Χοσέ Μιγιάς.

Τό χιούμορ αποκαλύπτει την απάτη της πραγματικότητας

Ο δημιοφιλής ισπανός συγγραφέας μιλάει στο «Βίβλια» για το νέο του μυθιστόρημα, εξηγεί γιατί τον συναρπάζουν οι ντουλάπες, εντοπίζει το νόημα στην περιφέρεια της εμπειρίας και πιστεύει ότι το γέλιο είναι τρόμος

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟ

Hλέξη «διασκεδαστικός», όταν αποδίδεται σε έναν συγγραφέα, ίστος να ποιάς επιτυχημένη για ορισμένους. Όμως στην περίπτωση του Χουάν Χοσέ Μιγιάς

παραπέμπει ακριβώς στην απολαυστική ψυχαγωγία της ανάγκωστης, στην επίταση της αναγνωστικής προσοχής επί το σε πράγματα που η καθημερινή εμπειρία μετατρέπει – μοιραία λοις – σε κοινωνίες. Ο 71χρονος συγγραφέας, ένας από τους πλέον δημοφιλείς στην Ισπανία, απάντησε στην Ισταντά, από την παραπέμπει ακριβώς στην ερωτήσεις του «Βίβλια» με αφορμή την πρόσφατη έκδοση στα ελληνικά του τελευταίου μυθιστορήματος του *Méga από τις σκέις* («Desde la sombra»), 2016.

Στο βιβλίο αυτό παρακολουθούμε μια ιστορία προτότυπου εγκλησμού, όπου η αληθινή περίπτεια του ήρωα

στις ερωτήσεις του «Βίβλια» με αφορμή την πρόσφατη έκδοση στα ελληνικά του τελευταίου μυθιστορήματος του *Méga από τις σκέις* («Desde la sombra»), 2016. Στο βιβλίο αυτό παρακολουθούμε μια ιστορία προτότυπου εγκλησμού, όπου η αληθινή περίπτεια του ήρωα

αποκαλούσαν έτσι γιατί είχαν τρία φύλλα και στο κεντρικό ήταν το ποποθετικόν ένας καθρέφτης. Η ντουλάπα ήταν πελώρια και το σκοτάδι της ερβώδες. Όταν δεν πήγανα στο σχολείο γιατί ήμουν άρκωτος (πιέψερα από τις αμιγδαλές μου) πενιώδα πάνη μέρα μου στο κρεβάτι των γονών μου. Ήταν, κάθε φορά που ανασκοπώνταν, μέσα στον πυρετό, αντίκριτα το είδωλο μου στον καθρέφτη που ντουλάπα, π οποία βρισκόταν στη βάση του κρεβατιού. Ήταν τέτοια παραζάλη μου που φανταζόμουν ότι στην πραγματικότητα ήμουν μέλος στην ντουλάπα. Το σίγουρο είναι πώς πέρασα ώρες ολόκληρες στο εσωτερικό της στην προσπάθεια μου να κρυψτώ από τα αδέρφια μου. Ήταν το τέλεο μέρος για απομόνωση και σκέψη. Ήταν κάτι από γνωστά μήτρα και κάτι από φέρετρο, αναμμέδαλα όμοια συμβόλιξ και το υπουρείτο. Πάντα το θυμόμουν εκείνο το έπιπλο. Ήπρότι μου συγγράφικη απότελεσμα ήταν μια ιστορία για ντουλάπες. Φαντάζουμε πώς είναι να ζεις στο εσωτερικό τους και να παρατηρείς από εκεί μέσα την οικογένεια στην οποία δεν είναι το έπιπλο. Ήπρότι μου συγγράφικη απότελεσμα είναι το απότελεσμα εκείνης της εμπειρίας καθώς και η επεξεργασία της στην περίσσαια των χρόνων».

■ Ο πρωταγωνιστής σας, ο Δαμιάν Λόμπο, είναι ένας 43χρονος άνεργος άνδρας, απολυμένος από την επαρεία στην οποία εργαζόταν επί είκοσι έτη πέρασταν από την ιατρική καριέρα του. Μια εμπειρία που περιγράφει σαν μια βουτιά στο κενό. Έσκαψε το δώνατε αυτά τα χαρακτηριστικά ή απλώς έτυχε;

«Οχι» στη θέση του υπουργού Πραγματικότητας

■ Διάλιξα τις προάλλες ένα σχετικά πρόσφατο κείμενο σας στην ισπανική εφημερίδα «El País» όπου αρθρογράφετε συστηματικά. Γράφατε για το «Υπουργείο της Πραγματικότητας» σχολαζόντας όφεις της καθημερινότητας στην Ισπανία. Θα αποδεχόσασταν ένα τέτοιο πόδο, αν ερχόταν μια κυβέρνηση της χώρας και ισας το πρόσωπο;

«Ποτέ. Άλλωστε, το «υπουργείο της Πραγματικότητας» υπάρχει στην αλήθεια, αν και δεν έχει ούτε κάτιού σύντομα. Το υπουργείο της Πραγματικότητας είναι αυτό που μας λέει πώς πρέπει να βλέπουμε τον βασικά ντιγκόν ακόμη και όταν κυκλοφορεί εξόφθαλμα γυνών. Το υπουργείο της Πραγματικότητας είναι αυτό που, όταν βγαίνουμε στον δρόμο, μας κάνει να βλέπουμε αυτό

που περιμένουμε να δούμε και όχι αυτό που πραγματικά συμβαίνει».

■ Στο ίδιο κείμενό σας που είχε τον τίτλο «Η ιστορία σπανίσεως μας εποκεπίστεται από την κυρια είσοδο αλλά μπορεί να καταστρέψει όλα όσα υπάρχουν στο σαλόνι μας». Αυτό με έκανε να σκεφθώ λίγο το έργο σας, εν γένει. Στην Ισπανία οι κριτικοί και οι συνδεσμοί μους σας αποκαλούν «μαέστρο της εκκεντρικότητας». Αν αντικαταστήσουμε στην ανατούρια πρόστιη την ιστορία με την καθημερινή ζωή μάλλον έχουμε καλύψει ένα μεγάλο μέρος της επικράτειας του ήρου σας. Συμφωνείτε; «Ναι, συμφωνώ. Η εκκεντρικότητα είναι μια μορφή επανάστασης. Χωρίς εκκεντρικότητα

δεν υπάρχει δημιουργική γραφή. Χάρη στην εκκεντρικότητα ότι δεν είναι οικείο γίνεται αντικεί, επερέποντάς μας να το παραπρήσουμε κάτιο από ένα διαφορετικό φως, μακριά από εκείνο που έλαμψε συνθήκεις να βλέπουμε. Παρατηρώντας το, λοιπόν, κάτιο από αυτό το φως συνακόλουπουμε την αιθεντική σημασία του. Πάντα λέω στους μαθητές μου ότι η αφετηρία της γραφής είναι η σύγκρουση. Χωρίς σύγκρουση δεν είναι δυνατή η γραφή. Γράφουμε (και διαβάζουμε) όταν ανώμενο στον κόσμο και σ' εμάς υπάρχει κάτιο που δεν λεπτούργει με άλλα λόγια, όταν ο κόσμος μάς παραβενεί. Κάποιος που τα πάει κάλια με τον κόσμο, κάποιος στον οποίο ο κόσμος φαίνεται φυσιολογικός, θα μπορέσει να γράψει τον πονικό καδίκιο αλλά ποτέ δεν θα εμπεινόταν το «Έγκλημα και Τιμωρία» όπως ο Ντοστογέφτσι.

«Ήθελα το άτομο που κατέληγε στην ντουλάπα να είναι παρίες, απόκληρος της κοινωνίας. Κάποιος που δεν είχε βρει τη θέση του στον κόσμο αλλά θα την έβρασε στο εξωτερικό μας γνωστάς με τα χαρακτηριστικά που σας έδωσα στην προηγουμένων απάντησή μου. Οι σύγχρονες κοινωνίες βρίσκουν ανθρώπους που οι μηχανισμοί του συστήματος έχουν εξορθίσει στα περιθώριά τους. Ο Δαμιάν είναι ένας από αυτούς. Η ντουλάπα συμβολίζει τον λόγο περιθώριο. Καταπολεμείται πο τύχολα από την ποντονία».

■ Γράφετε, αναφερόμενος στον ήμιτρα σας, πος «δεν ήταν εύκολο να είσαι σε δύο μέρη ταυτόχρονα», δηλαδή εκεί όπου βρίσκεται το σώμα σου και εκεί όπου τρέχει ο νους σου. Αντιμετωπίζετε και εσείς δυσκολίες με αυτήν την – πώς να την πω; – «διχοτόμηση» η οποία είναι παγινιόδης στο βιβλίο;

«Κοιτάζετε, προσωπικά πιστεύω πως είναι εύκολο να βρίσκεται σε δύο μέρη ταυτόχρονα. Μά-

λιστα, ο περισσότερος κόσμος βρίσκεται με το σώμα του σε ένα μέρος και με το μυαλό του σε άλλο. Δεν έχετε πάρα να προσέξετε τα πρόσωπα των ανθρώπων στο μετρό ή στο λεωφορείο, ωριμάς το πρόι, και θα δείτε πως έχω δίκιο. Είναι πολύ κουραστικό να περνάς όλη την ημέρα μέσα στο σώμα σου. Αυτή η «διχοτόμηση», δηνως εσείς την αποκαλείτε, μπορεί να προκαλέσει, και προκαλεί, μια αίσθηση άγχους. Έχω δύος την εντύπωση ότι το άγχος καταπολεμείται πο τύχολα από την ποντονία».

■ Τον Δαμιάν δεν τον απασχολεί καθόλου η κλειστοφορία και το παράξενο είναι πως δύο περισσότερο χρόνο περνάει μέσα στην ντουλάπα τόσο πολλές φορές νιώθει. Συναισθάνεται εκεί, για να χρησιμοποιήσει μια φράση σας, «την πλασματική ελευθερία του εξωτερικού κόσμου»...

«Όταν κάποιος έχει αποκλειθεί από τον κόσμο, ή από τις συμβατικές σχέσεις με το κόσμο, αναγνεί άλλους τρόπους για να επανασυνθέθει μαζί του. Και το τρέλα είναι ένας από αυτούς τους με συμβατικούς τρόπους. Βέβαια

ο Δαμιάν δεν τρελαίνεται τελικά, ωστόσο, μεταμορφώνεται σε φάντασμα και σχετίζεται με τον κόσμο μέσα από αυτήν τη συνθήκη. Πίνεται μέλος μιας οικογένειας (αυτής στο σπίτι της οποίας είναι εγκατεστημένη η ντουλάπα, στο οπίτις Λουσία και του Φέντε) αλλά ως παιγνίδιαντα προς την κουζένα. Εξαφανίζεται πάντα προσπειθόμενος ότι όντως τον είδα, δηλαδή όταν εσπάζω. Τα πινελιάτα γίνονται αντιλιπτά με την περιφερειακή οράση. Στην περιφέρεια της πραγματικότητας εντοπίζεται και το νόημα. Πρέπει να ποιείς πως πάντα ζούει ο σκύλος μου καμία φορά τέτοιος το αφήνα σαν άλογονα κάποιον να κατεβαίνει τις σκάλες. Υστερά ακολουθούσε αυτή την οπασία που δεν μπορούσαν να συλλάβουν οι αισθήσεις μου, ώστου εξαρνιζόταν ένων από την πόρτα του οπικούν».

■ Ναι, έτσι τον χαρακτηρίζετε συνεχώς, τον αποκαλεί καθόλου η κλειστοφορία και το παράξενο έτσι σε αυτόν τη λέξη «φοντάραμα» όταν υπάρχει σε ένα λογοτεχνικό κείμενο... Τι να σημαίνει άραγε αυτό; Θα το πρωτήσω όμως: εσείς πιστεύετε ή δέχεστε με κάποιουν τρόπο ότι τα φαντάσματα υπάρχουν;

«Φυσικά και υπάρχουν φαντάσματα! Οχι με την κλασική έννοια του όρου. Ωστόσο, είναι πανιό, ολογράμμα. Το σώμα μας, κατά κάποιον τρόπο, είναι οίκος των προγόνων μας. Ζουμένος μας, όπως ο Δαμιάν μέσα στην ντουλάπα, και καθόριζεν πολλές από τις πρόσεξι μας. Η γοή μας βρίσκεται σε

έναν συνεχή διάλογο με τα φαντάσματα του παρελθόντος ή του παρόντος. Δεν έχουμε συναίσθηση αυτής της κατάστασης, ωστόσο έτσι είναι. Ο σκύλος μου πέθανε πριν από τρεις μήνες και είναι φορές που τη Λουσία και του Φέντε αλλά ως παιγνίδιαντα προς την κουζένα. Εξαφανίζεται πάντα προσπειθόμενος ότι όντως τον είδα, δηλαδή όταν εσπάζω. Τα πινελιάτα γίνονται αντιλιπτά με την περιφερειακή οράση. Στην περιφέρεια της πραγματικότητας εντοπίζεται και το νόημα. Πρέπει να ποιείς πως πάντα ζούει ο σκύλος μου καμία φορά τέτοιος το αφήνα σαν άλογονα κάποιον να κατεβαίνει τις σκάλες. Υστερά ακολουθούσε αυτή την οπασία που δεν μπορούσαν να συλλάβουν οι αισθήσεις μου, ώστου εξαρνιζόταν ένων από την πόρτα του οπικούν».

■ Στο μυθιστόριό σας το χιούμορ είναι δεδομένο. Ο Δαμιάν ισχυρίζεται ότι είναι απολίτικος όμως οι ποδοφαριοτές. Στην αφήγηση όμως διαβάζουμε για τον «καπταλισμό χωρίς ψυχήν» και την «αποδένουση ως «μισήρων του ανθρώπου μέσα σε αυτόν. Και πολλές

δυσοίωνες αναφορές στην κοιλιούρα των νέων μέσων επικοινωνίας. Η επιστράτευση του χιούμορ εν προκειμένῳ τι εξυπηρετεί; Μια αποστασιοποίηση, μια ελεγγόμενη ειρωνεία που αντικαθίστα τις βεβαιότητες;

«Το χιούμορ, στο έργο μου, είναι δειγμέρευνον συστατικό. Δεν το επιδιώκω, είναι παράπλευρο αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο παραπρέπει την πραγματικότητα. Είναι προϊόν του παρόδου συλλογισμού και της ειρωνείας. Το χιούμορ προκύπτει όταν ανακαλύπτουμε την απότιτη πραγματικότητα, σταν ανακαλύπτουμε πώς αυτό που είχαμε εκλέψει ως πραγματικό οπασία δεν είναι παρά ένα διακοσμητικό. Η έκπληξη μας αυτή προκαλεί το γέλιο. Το γέλιο, όμως, είναι έχρωμα τρόμου. Το γέλιο και ο τρόμος είναι οι δύο όψεις, αναπόσταστες, του ίδιου νομίσματος.

ΧΟΥΛΙΑΝ ΧΩΣ ΜΙΓΓΙΑΣ Μέσα από τις σκιές

«Ο συντάκτης ευχαριστεί δερμά τη μεταφράστρια κυρία Θεοδώρα Δαρβίβη για τη συμβολή της στη δημοσίευση της συνέντευξής